

**Raftul
Denisei**

Colecție coordonată de
DENISA COMĂNESCU

KERRI MAHER

Librăreasa din Paris

Traducere din engleză și note de
RODICA ȘTEFAN

HUMANITAS
fiction

Redactor: Anca Dumitru
Coperta: Angela Rotaru
Tehnoredactor: Manuela Măxineanu
Corector: Marilena Brînzan
DTP: Dragoș Dumitrescu, Veronica Dinu

Tipărit la Master Print Super Offset

KERRI MAHER
THE PARIS BOOKSELLER
Copyright © 2022 by Kerri Maher
All rights reserved.

© HUMANITAS FICTION, 2023,
pentru prezenta versiune în limba română.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
MAHER, KERRI
Librăreasa din Paris / Kerri Maher / trad. din engleză și note
de Rodica Ștefan. – București: Humanitas Fiction, 2023
ISBN 978-606-097-295-2
I. Ștefan, Rodica (trad.; note)
821.111

EDITURA HUMANITAS FICTION
Piața Presei Libere 1, 013701 București, România
tel. 021 / 408 83 50, fax 021 / 408 83 51
www.humanitas.ro

Comenzi online: www.libhumanitas.ro
Comenzi prin e-mail: vanzari@libhumanitas.ro
Comenzi telefonice: 0723 684 194

Pour mes amis – de aproape și de departe, vechi și noi.
Voi ați făcut posibilă această poveste.

*Parisul este într-atâta de frumos, încât îți potolește
acel ceva din tine care în America este mereu nesățul.*

ERNEST HEMINGWAY

PARTEA I
1917–1920

*Oamenii celebri nu s-au născut așa.
Întotdeauna începi prin a fi necunoscut.*

ADRIENNE MONNIER

Capitolul 1

N-aveai cum să nu simți că Parisul era *locul acela*.

Sylvia încercase să se întoarcă de cincisprezece ani, încă de când familia Beach locuise acolo pe vremea când tatăl său, Sylvester, era pastorul Bisericii Americane din Cartierul Latin, iar ea, o adolescentă romanțioasă care nu se mai sătura de Balzac și de *cassoulet*¹. Amintirea sa cea mai vie, pe care o păstrase în inimă după ce familia a trebuit să se întoarcă în Statele Unite, era sentimentul că Parisul strălucea mai puternic decât oricare alt oraș în care fusese sau avea să fie vreodată. Mai mult decât felinarele cu gaz pâlpâitor, care luminau Parisul după lăsarea întunericului, sau piatra aceea alburie radioasă, de neocolit, din care era clădit în mare parte orașul – o impresiona scânteierea vieții care gâlgâia în fiecare fântână arteziană, în fiecare întâlnire studentească, în fiecare spectacol cu marionete din Jardin du Luxembourg sau reprezentație de operă la Théâtre de l'Odéon. Venea din felul în care mama sa radia de viață, citea cărți și era amfitrioană pentru profesori universitari, politicieni și actori, răsfățându-i cu preparate elaborate, care sclipeau în lumina lumânărilor, la dineurile unde aveau loc dezbateri animate în jurul cărților și al evenimentelor din lume. Eleanor Beach le spunea celor trei fice ale sale – Cyprian, Sylvia și Holly – că trăiau în cele mai de preț și minunate locuri, care le vor schimba cursul vieții pentru totdeauna.

1. Specialitate din sudul Franței, asemănătoare cu iahnia de fasole.

Nimic nu se compara cu toate acestea, nici când făcea afișe, răspundea la telefoane și bătea la uși prin New York împreună cu Cyprian, Holly și mama pentru Partidul Național al Femeilor¹; nici când se aventurase de una singură prin Europa, bucurându-se de turlile și străduțele pietruite ale multor alte orașe; nici cu primul sărut atât de râvnit pe care i-l dăduse colega sa de clasă, Gemma Bradford; nici cu laudele profesorilor săi preferați.

Și iat-o acum aici, *trăind* chiar în orașul care îi furase inima.

Din încăperile pe care le împărțea cu Cyprian în Palais-Royal – pe cât de uluitor de frumos, pe atât de năruit –, Sylvia a pornit către Pont Neuf și a traversat spre malul celălalt al Senei, trăgând în piept vântul dinspre fluviu, care îi răvășea șuvițele părului scurt și amenința să-i stingă țigara. S-a oprit la mijlocul podului, ca să privească spre răsărit și să admire catedrala Notre-Dame, cu turlile sale gotice care flancau simetric rozeta cu vitralii și cu arcele butante periculos de delicate a căror trăinicie încă o uluia – ele susțineau zidurile acelea gargantuești de secole întregi.

În scurt timp, își croia drum pe străduțele Cartierului Latin, familiare încă de pe vremea hoinărelilor adolescente. Deși se rătăcise puțin, asta a bucurat-o, pentru că i-a dat prilejul să admire biserica Saint-Germain-des-Prés și să ceară îndrumări de la o studentă franțuzoaică atrăgătoare, care savura o café crème la o măsuță pe trotuarul de la Les Deux Magots². În cele din urmă s-a oprit la numărul 7 de pe rue de l'Odéon, adresa lui A. Monnier, librăreasă.

Fațada prăvălioarei deținute de madame – *ou, peut-être, mademoiselle*³? – Monnier era zugrăvită într-o nuanță plăcută

1. Organizație politică din Statele Unite înființată în 1916, care milita pentru dreptul la vot al femeilor.

2. Cafenea cunoscută ca loc de întâlnire a elitei literare și intelectuale.

3. Sau, poate, domnișoară (în fr., în orig.).

de gri, cu o firmă care purta numele proprietarei, scris cu litere albicioase deasupra vitrinelor mari.

Când Sylvia a deschis ușa, s-a auzit clopoțelul sunând vesel. Printre rafturile care gemeau de cărți de la podea până la tavan, câțiva clienți stăteau răzlețiți ici și colo. Citeau și își plimbau privirea peste cotoarele volumelor în tăcere, așa că era liniște ca într-o biserică goală. Pierzându-și brusc curajul de a pune întrebarea, Sylvia s-a uitat în jur și a lăsat-o pentru mai târziu.

S-a bucurat că a făcut-o, pentru că a descoperit câteva ediții frumoase ale romanelor ei franțuzești preferate și a citit în întregime o novelă din ultimul număr al revistei *Vers et Prose*, iar între timp, librăria s-a trezit la viață în jurul său. Clienți care cumpărau cărți făceau să clincăne casa de marcat, și cupluri mai vorbărețe intrau, umplând locul cu sunete.

După ce a ales de pe raft cartea pe care voia s-o cumpere, împreună cu revista în care se cufundase, Sylvia s-a dus la pupitrul unde trona casa de marcat masivă, de alamă, și unde stătea în picioare o femeie tulburătoare, cam de vârsta ei, cu un zâmbet pe buzele subțiri și în ochii de un albastru mediteranean, al cărei contrast dintre pielea albă ca laptele și părul negru ca pana corbului atrăgea irezistibil privirile. Sylvia o auzea în minte pe Cyprian cum făcea praf ținuta femeii ca fiind de modă veche, cu fusta lungă până la pământ și bluza închisă la toți nasturii, amândouă exagerat de cuviincioase pentru a acoperi silueta voluptuoasă de dedesubt, însă Sylviei îi plăcea cu totul înfățișarea acestei femei. Părea genul de persoană cu care puteai sta de vorbă. Mai era însă și altceva pe deasupra. Sylvia simțea o dorință puternică de a mângâia obrazul neted al femeii.

— Ai găsit ceva... pe placul inimii tale? a întrebat-o femeia într-o engleză cu accent puternic.

Pe placul inimii mele? Sylvia a zâmbit la auzul pasiunii tipic franțuzești din vorbele directe ale femeii, apoi i-a răspuns în franceză:

— Da, am găsit, dar sunt dezamăgită că v-ați dat seama că nu sunt franțuzoaică.

Avea darul limbilor străine; vorbea fluent trei. Era încântată să constate că, de cum a deschis gura, femeia a părut impresionată de accentul ei.

— De unde sunteți? a întrebat ea, în franceză de data aceasta, folosind pronumele de politețe *vous*.

— Din Statele Unite. Mai de curând, din Princeton, New Jersey, lângă New York. Iar numele meu este Sylvia, *à propos*. Sylvia Beach.

Femeia a bătut din palme și a exclamat:

— Statele Unite! Patria lui Benjamin Franklin! Preferatul meu! Mă numesc Adrienne Monnier.

Sylvia a râs, de parcă într-un fel era firesc ca această tânără atrăgătoare în haine demodate să îl admire tot pe părintele fondator care era preferatul său. Mademoiselle, în mod sigur; madame, în nici un caz.

— Mă bucur să vă cunosc, mademoiselle Monnier. Librăria dumneavoastră este atât de deosebită. Și mie îmi place Ben Franklin, a recunoscut ea. I-ați citit cumva și pe Hawthorne? Thoreau¹? Dar ce părere aveți despre *Moby Dick*? Este una dintre cărțile mele dragi.

Apoi și-au dat drumul și nu s-au mai oprit. Sylvia a aflat totul, care autori americani fuseseră traduși sau nu, dar și cât de greu era să faci rost de cărți scrise în limba engleză, chiar și în cosmopolitul Paris.

— Și oricum, mărturisi Adrienne cu o fluturare modestă a genelor spre podea, engleza mea nu este suficient de bună ca să citesc marea literatură în limba ei originală.

— Poate nu încă, a asigurat-o Sylvia, simțind cum îi crește și strălucește inima în piept.

1. Henry David Thoreau (1817–1862), eseist și filozof transcendentalist.

Între ele se înfripa ceva, nu doar în legătură cu niște cărți, era sigură de asta. Își simțea palmele transpirate.

— Aici erai, Adrienne, s-a auzit în spatele Sylviei o voce cântată și plăcută.

S-a întors și a văzut o tânără uimitoare, înaltă și slabă, cu o coamă bogată și ondulată de păr roșu, strâns în creștetul capului, îmbrăcată cam la fel ca Adrienne, doar că hainele stăteau altcumva pe silueta ei firavă. Degetele ei lungi și subțiri se mișcau ușor, ca și cum nu erau cu totul controlate de posesoarea lor. Când au poposit pe mâna mai scurtă și mai plinuță a lui Adrienne, Sylvia a citit în acest gest că cele două se iubeau.

Și iat-o gândindu-se că femeia și Adrienne flirtau. Deja trecuseră pe nesimțite la familiarul *tu* în loc de *vous*. Căldura și admirația din zâmbetul lui Adrienne, adresat acestei femei care stătea acum umăr la umăr cu ea, au deschis în inima Sylviei o rană dureroasă. Cele două femei aveau ceva în comun aici, împreună, în librărie. Acel ceva pe care îl căutase de mult timp, dar nu știuse că îl dorea – că îi *lipsea* – până când nu îl văzuse cu ochii săi.

I se putea întâmpla și ei așa ceva? Dar ce era *asta*, de fapt? Dintr-odată, Sylvia se simți derutată, descumpănită de lucrurile din jurul ei: prăvălia, femeile, cărțile, murmurul baritonal al celorlalți clienți.

— Suzanne, a zis Adrienne, fă cunoștință, te rog, cu noua noastră prietenă, Sylvia Beach, din Statele Unite. Sylvia, ți-o prezint pe Suzanne Bonnierre, partenera mea de afaceri.

Cu un gest excesiv de entuziast, Sylvia i-a întins mâna, pe care Suzanne i-a strâns-o aparent amuzată.

— Este o plăcere să vă cunosc, mademoiselle Beach.

— Sylvia, vă rog, a zis ea. Ce librărie uimitoare aveți aici. Atât de intimă și îmbietoare, și aprovizionată cu tot ce este mai bun.

S-a întrebat totuși de ce numele lui Suzanne nu apărea pe firmă. Păi, și-a răspuns tot ea, Monniere și Bonniere, deși arăta și suna plăcut, ar fi bătut prea mult la ochi, oricât de tolerant

era Parisul în asemenea privințe. Nu mai departe de seara trecută, Cyprian o pusese să-și ia un taior cu pantaloni, în timp ce ea îmbrăcase o rochie cu paiete, apoi se înfășuraseră amândouă în niște pelerine lungi pentru călătoria cu metroul spre un bar nou înființat pe rue Edgar-Quinet, unde clientela era alcătuită doar din femei, jumătate din ele arborând monocluri și ghetre. Din afară, localul părea ca oricare altul, cu o mică firmă pe care scria BAR, dar, îndată ce au pășit înăuntru, spațiul larg, zgomotos și animat o făcu pe Sylvia să nu se simtă în largul ei. Își spuse în gând să se relaxeze și să aprecieze faptul că trăia într-un loc unde putea prospera un asemenea stabiliment, unde putea să-și dezvăluie înclinațiile cât se poate de deschis și unde o femeie îmbrăcată în costum de tweed și cu șapcă pe cap putea interpreta melodiile lui Billy Murray; pe deasupra, localul era protejat prin lege, întrucât relațiile de același sex fuseseră dezincriminate încă din vremea Revoluției Franceze. Îi dispăcea totuși să se simtă atât de expusă. Citoarea din ea prefera calmul și delicatețea lui A. Monnier.

— Îți mulțumesc, a răspuns Suzanne. N-am fost niciodată în țara ta, dar am auzit și am citit multe lucruri minunate despre ea. Firește, este o însemnată sursă de inspirație pentru Franța.

— Despre țara mea se pot spune multe lucruri grozave, însă eu mă bucur să fiu aici, a răspuns Sylvia, în timp ce se gândea la intensificarea cenzurii ca urmare a legii lui Comstock¹ și a altora privind spionajul, la prea îndelungata și slaba mișcare pentru dreptul femeilor la vot, dar și la ideea revoltătoare a prohibiției, care se răspândea ca focul. Ca și cum ideile care la un moment dat păreau extravagante, prea bizare pentru a fi luate în serios, prinseseră rădăcini în America, în timp ce ideile cu adevărat sănătoase și solide ce ar fi ajutat țara să intre în noul secol erau lăsate să lăncezească.

1. Reformator din Statele Unite; din 1873, a condus o campanie care interzicea deținerea, vinderea și trimiterea prin poștă a publicațiilor, cărților și operelor de artă considerate imorale și indecente.

— Și noi ne bucurăm să fi aici, a spus Adrienne, cu un zâmbet radios.

— Trebuie neapărat să vii diseară la lectura cu public! a exclamat Suzanne. Vor fi acolo dragii noștri prieteni Valery Larbaud¹ și Léon Paul Fargue². Și Jules Romain³. Îi cunoști?

— Firește că da! Pentru mine ar fi o onoare să-i întâlnesc! Această perspectivă îi dădu crampe în stomac.

Jules Romain? Chiar el? Ce-ar putea să-i spună?

— Să te întorci diseară la ora opt. Aici nu ne mai sinchisim de raidurile aeriene.

Așa deci. Nici vorbă să se mai concentreze asupra eseului despre Spania. Așezată la birouașul său din Palais-Royal, Sylvia avea impresia că simte amestecul de praf și de lavandă care îi amintea de A. Monnier – librăria și femeia, amândouă la un loc – și de fiecare dată când își mirosea hainele ca să-i afle sursa, nu îl putea identifica.

Nu se putu opri să nu-și spună că lipsa de concentrare adăuga un nou argument că nu era făcută să ajungă scriitoare, în pofida faptului că toată lumea din jurul ei, de la părinți și surori până la cea mai veche prietenă, Carlotta Welles, era convinsă că avea să fie, ținând seama de lecturile sale.

„În tine zace un Walt Whitman“, îi spunea tatăl de fiecare dată când ea venea acasă cu încă o notă maximă la eseurile de la școală. „Știu sigur.“

Eseurile însă nu erau poezii, și nici romane. Când își încerca mâna să scrie o poezie sau o poveste, îi ieșea anapoda. Îl adora pe Whitman. A încerca să fie măcar pe departe ca el – sau asemeni lui Kate Chopin⁴ sau uneia dintre surorile Brontë, de altfel – părea aproape o insultă. Nu conta că, pe măsura ce

1. Poet și romancier (1881–1957).

2. Poet simbolist și poet al Parisului (1876–1947).

3. Scriitor și filozof, membru al Academiei Franceze (1885–1972). Cunoscut pentru ciclul de romane *Oameni de bună-voiață*.

4. Precursora a literaturii feministe americane (1850–1904).